

Pestprotocol Stichting Vrijescholen Athena/Widar vrijeschool

Inhoud

Inleiding	3
Begripsvorming.....	3
Preventie.....	4
Structuur van het pestprotocol.....	4
Praktische uitwerking van het pestprotocol.....	5
Bijlagen	
Bijlage I: Begeleiding van kinderen.....	8
Bijlage II: Adviezen aan ouders.....	9
Bijlage III: Stroomschema pestprotocol.....	10
Bijlage IIII: Plan van aanpak.....	11
Literatuur en verwijzingen.....	13

Inleiding

Een pestprotocol is een noodzakelijk kwaad. Pesten is een probleem dat in alle geledingen van de maatschappij voorkomt, dus dit kan ook op onze school plaatsvinden.

Het is een feit wat onder ogen gezien moet worden. Mocht dit voorkomen op onze school zullen wij dit serieus aanpakken.

Het pestprotocol is opgezet met als doel dat alle kinderen die zich op onze school onderwijs genieten zich vrij en veilig moeten voelen zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Om de pestproblematiek te voorkomen, besteden we veel zorg aan sociale veiligheid. In de klas, in de gang, op het plein en zowel voor, tijdens als na schooltijd zijn we alert voor dit

soort problemen. Met deze houding én met dit pestprotocol geven wij aan dat het pesten niet wordt toegestaan en dat wij de problematiek actief aanpakken.

Begripsvorming

Plagen

Bij plagen is er sprake van incidenten. Een persoon zegt iets, een ander zegt iets terug en meestal is het dan afgelopen. Vaak is het een kwestie van elkaar voor de gek houden. De machtsverhouding is gelijk. Plager(-s) en geplaagde(-n) hebben een gelijke of bijna gelijke macht. Bij plagen loopt de geplaagde geen blijvende psychische en/of fysieke schade op en is in staat om zich te verweren.

Pesten

Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door één of meerdere individuen op een persoon, die niet in staat is zichzelf te verdedigen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Pesten heeft negatieve gevolgen voor het slachtoffer. Deze mag niet voor zichzelf opkomen noch zich verweren. Doet hij dit wel, kan dit voor de pester(-s) een reden zijn hem nog harder aan te pakken.

Naar aanleiding van de beschreven definities mag gesteld worden dat plagen (met in acht neming van fatsoensregels) kan, het is een deel van het sociale proces dat kinderen

doormaken. Pesten daarentegen is ongewild gedrag. Het is niet toegestaan. Voorbeelden van pesten kunnen zijn:

- altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen,
- zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot,
- een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven,
- briefjes doorgeven,
- beledigen,
- opmerkingen maken over kleding,
- isoleren,
- buiten school opwachten,
- op weg naar huis achterna rijden,
- naar het huis van het slachtoffer gaan,
- bezittingen afpakken,
- schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer,
- fysiek geweld,
- digitaal schelden of bedreigen (facebook, apps e.d.)

Het moet wel duidelijk zijn dat pesten een probleem is dat een oorzaak heeft. Ergens ligt de basis van het probleem. Deze oorzaak moet boven tafel komen, pas daarna kan er effectief gewerkt worden. Mogelijke oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

- voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen)
- voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt
- voortdurend met elkaar de competitie aan gaan
- een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt
- een problematische thuissituatie

Ook minder directe signalen kunnen op pesten duiden:

- vaak alleen staan in de pauze of bij de leerkracht gaan staan
- vaak alleen met jongere kinderen spelen
- niet naar buiten willen op school
- niet meer naar school willen of aangeven zich ziek te voelen
- niet meer worden uitgenodigd door andere kinderen
- andere kinderen reageren negatief op een fout of een idee van het betreffende kind.

Deze signalen kunnen echter ook voorkomen bij anderen problemen, dus is het zaak goed uit te zoeken waar de basis van deze signalen ligt!

Preventie

De school heeft de taak te zorgen voor een omgeving waarin een ieder zich veilig voelt. Daartoe zijn schoolregels opgesteld die jaarlijks onder de aandacht van de kinderen worden gebracht. Tevens werkt de school aan sociale vorming, waarbij onder meer gebruik wordt gemaakt van de Regenboogtraining. Tijdens de schooltijden en pauzes wordt er altijd toezicht gehouden door leerkrachten. Door het creëren van een veilig schoolklimaat willen

we problemen voorkomen.

De school besteedt specifiek aandacht aan het zogenaamde pesten langs digitale weg (cyberpesten). Van ouders mogen we verwachten dat zij de school inlichten wanneer hun kind slachtoffer is van deze vorm van pesten.

Structuur van het pestprotocol

Als achtergrond van dit protocol dient een visie op opvoeden en sociaal gedrag zoals de school die verwoord heeft in de schoolgids.

Uiteraard dient dit protocol niet in iedere situatie strikt gevolgd te worden. Het fungeert als leidraad om te handelen, met de nadrukkelijke ruimte in situaties af te wijken en een eigen invulling te geven.

Mocht zich een pestgeval voordoen dan kan de leerling zich melden bij de leerkracht, de vertrouwenspersoon van de school, de intern begeleider, of bij de directie. De vertrouwenspersoon gaat jaarlijks bij de klassen langs om zich bekend te maken bij de kinderen.

Wanneer er zich een pestprobleem voordoet dan:

- licht de persoon die de melding ontvangt de directeur, de leerkrachten, de overige betrokkenen en in zeer ernstige gevallen het college van bestuur in.
- wordt vastgesteld wat de aard en de ernst van het pestprobleem is.

Er zijn verschillende manieren (of mogelijke combinaties daarvan) waarop vervolgens gereageerd kan worden:

- de ouders van de pester en de gepeste worden ingelicht.
- alle ouders worden ingelicht.
- er vinden gesprekken plaats met (een deel van) de kinderen in de klas.

We verdelen het handelingsproces in 6 fasen:

- voorkomen
- onderzoeken en informeren
- gesprekken met betrokkenen en evt. derden
- maken van een plan van aanpak
- uitwerken van het plan van aanpak
- evaluatiemoment
- afronden en nazorg plegen.

N.B. Tijdens alle fasen blijft het informeren van de verschillende betrokkenen noodzakelijk!

Praktische uitwerking van het pestprotocol

Fase 1: pestprobleem voorkomen

Allereerst eraan werken om een pestprobleem te voorkomen. Nodig daarvoor is op de hoogte te zijn van wat er zich onder de kinderen afspeelt. Dat doen we op twee manieren. Regelmatig zijn er kringgesprekken met de kinderen en lessen in sociaal wenselijk gedrag. Als leidraad daarvoor wordt de regel gebruikt: "Wij storen elkaar niet!" Daarnaast blijven ook de

individuele klassenregels gelden. Waar nodig wordt er gebruik gemaakt van de literatuur die beschreven staat in deel 6.

Ten minste 1x per jaar wordt er op een ouderavond expliciet aandacht besteed aan de vraag op welke wijze de kinderen de klas ervaren. Vaak vertellen kinderen hun beleving eerder aan de ouders dan dat zij er op school mee in de openbaarheid komen.

Fase 2: Onderzoeken en informeren

Er is een melding gemaakt van een peestsituatie, deze kan van verschillende kanten komen: ouders, leerlingen en leerkrachten. Een melding dient te allen tijde serieus genomen te worden! In de eerste plaats dient onderzocht te worden of het werkelijk gaat om een pestprobleem.

Er vinden gesprekken plaats door de leerkracht met de betrokken leerling(-en) en/of de ouders en eventueel andere leerkrachten. Eventueel kan ook een kringgesprek plaatsvinden in de betrokken klas.

Wanneer de conclusie is dat er sprake is van een pestprobleem informeert de betrokken leerkracht de directeur en het college.

Deze groep informeert zich door kennis te nemen van de feiten en ondersteunt de klassenleerkracht bij de voortgang. In het verdere verloop van de afhandeling van het pestprobleem blijft de klassenleerkracht de directeur en het college telkens op de hoogte houden van het verloop.

Binnen de vergadering kan een advies uitgebracht worden aan de leerkracht met betrekking tot het plan van aanpak.

Fase 3: Gesprekken met betrokkenen en evt. derden

In deze fase doet de leerkracht onderzoek bij betrokkenen waarbij zo mogelijk alle elementen van het pestprobleem aan de orde komen. De gesprekken vinden dan ook plaats met de slachtoffers en de daders, hun ouders en medeklasgenoten. Eventueel andere betrokkenen worden ook bij deze gespreksronde betrokken. Tijdens deze fase wordt ook geprobeerd een beeld te vormen van de mogelijke hulp die geboden kan worden en die gewenst wordt. Aan alle betrokkenen wordt duidelijk te kennen gegeven dat alle communicatie via de leerkracht loopt. (Dit om te voorkomen dat er nieuwe communicatielijnen ontstaan tussen betrokkenen, die het proces uiteindelijk alleen maar vertroebelen en bemoeilijken.)

Fase 4: Het maken van een plan van aanpak

In de derde fase wordt in kaart gebracht op welke wijze het pestprobleem wordt aangepakt. Er moet sprake zijn van een veranderingsproces ten aanzien van de ontstane situatie. Dit proces moet er op gericht zijn deze situatie te doorbreken. Hierbij kunnen verschillende trajecten doorlopen worden.

In bijna alle situaties is het wenselijk de ouders te informeren over de situatie in de klas en de wijze waarop hiermee wordt omgegaan.

In een aantal gevallen kan het noodzakelijk zijn dat de oudergroep nadrukkelijk betrokken wordt in het veranderingsproces. Voor nadere uitwerking verwijzen we naar het onderdeel: 'oudergroep', verderop in dit protocol.

In de lagere klassen kan een verhaal, dat pedagogisch is afgestemd op de problematiek, een goede manier zijn het probleem aan te pakken. Behalve dit verhaal kunnen gesprekjes over onderdelen van het thema gehouden worden. Van belang is dat de wijze waarop het

pestprobleem moet worden aangepakt passend dient te zijn voor de leeftijdsgroep waarmee men te maken heeft. Zo zal in de hogere klassen het probleem gemakkelijker open benoemd kunnen worden dan in de lagere klassen. Gebruik kan worden gemaakt van de eerder genoemde methode; 'Kinderen en omgaan met waarden en normen', een methode die de school heeft aangeschaft om o.a. voor dit doel te gebruiken.

Tijdens het hele traject kan een 'logboek' worden bijgehouden waarin de leerkracht beschrijft hoe het gehele proces verloopt.

Fase 5: Uitwerken van het plan van aanpak

Enkele suggesties bij het uitwerken van het plan van aanpak zijn:

Kringgesprekken met de klas

Inventariseren in de groep wie welke rol heeft: slachtoffer, dader, partijkiezer, meeloper, voorvechter, afzijdige.

Elk groepslid bewust maken van zijn eigen rol en goed stilstaan bij de verschillende gevoelens. (van de gepeste, de dader enz.)

Het aanstellen van bewakers van het proces .

Het afspreken van momenten waarop geëvalueerd wordt. In het begin dagelijks, daarna wekelijks en uiteindelijk een paar maal per jaar.

Het aanleren en bevorderen van positieve gevoelens en eigenschappen zoals, troosten, helpen, complimentjes geven en het afremmen van elkaar, daar waar dat nodig is.

Het creëren van een gezond leef - en leerklimaat en een positieve sfeer.

Oudergroep

In sommige gevallen is het noodzakelijk de gehele oudergroep te betrekken in het plan van aanpak om het veranderingsproces goed te laten verlopen. Zaken die op een dergelijke ouderavond aan de orde kunnen komen zijn:

Voorbereiding ten aanzien van de ouders:

Er moet hulp geboden worden aan een eventueel slachtoffer, aan de grote middengroep van de klas, maar ook aan de dader.

De aanwezigen moeten erop voorbereid zijn dat ouders van eventuele daders iets moeilijks te verwerken krijgen. De ouders bouwen dit vertrouwelijke beeld gezamenlijk op om de hulpverlening richting te geven. Er wordt afgesproken namen te noemen.

Ouders moet uitgelegd worden, dat de kinderen in twee sociale circuits leven, te weten: een circuit waar toezicht is en de schoolregels gelden en een circuit zonder toezicht, de sociale laag die niet zichtbaar is. Pesten speelt zich bijna altijd in dit laatste circuit af. De leerkracht kent het gedrag in dit circuit niet. Ouders krijgen vaker mededelingen van hun kind hoe het er daaraan toegaat.

De hulp van ouders is dus nodig om een gezamenlijk beeld te ontwikkelen van de sociale situatie in de klas.

Aan alle ouders wordt nu gevraagd om beurten te vertellen hoe hun kind de sociale situatie van de klas beleeft. Zij krijgen op deze wijze de mogelijkheid om aan hun betrokkenheid vorm te geven.

Voordat overgegaan kan worden naar de zesde fase is er een moment van evaluatie: "In hoeverre heeft het opgestelde plan van aanpak effect gehad?" Als er geconcludeerd mag worden dat het effect onbevredigend is moet er teruggedaan worden naar fase 3. Op zo'n moment moet er hulp van buitenaf worden ingeschakeld. Er kan gedacht worden aan de

schoolbegeleidingsdienst, de GGD, het schoolmaatschappelijk werk of het zorgteam. Tijdens de tweede loop van het traject kunnen strengere maatregelen genomen worden zoals: het plaatsen van de pester in een andere groep binnen de school, het plaatsen van de pester in een groep op een andere school. In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.

Fase 6: Afronden en nazorg plegen

In deze fase kan wederom berichtgeving naar de oudergroep worden gedaan. Daarnaast kan het noodzakelijk zijn met de oudergroep afspraken te maken over de toekomst.

Door het instellen van bijvoorbeeld een klassen uur, waar in een kringgesprek gesproken wordt over de gebeurtenissen in de afgelopen week, kan aan een vorm van nazorg gedaan worden. (Hoe gaat het nu met de kinderen? Waar zitten nog kleine knelpunten? Waar is de inbreng van de leerkracht nog noodzakelijk?) Het is op den duur mogelijk en

wenselijk dat de leerlingen zich zo veilig gaan voelen dat zij hun gevoelens goed leren uiten. Deze fase sluit dan weer aan bij de eerste fase: Het voorkomen van een pestprobleem.

Bijlage I: Begeleiding van kinderen

Begeleiding van de gepeste

Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten.
Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling laten inzien dat je op een andere manier kunt reageren.
Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld: je niet afzonderen.
Het gepeste kind laten inzien waarom een kind pest.
Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
Sterke kanten van de leerling benadrukken.
Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt.
Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s).
Het gepeste kind niet over beschermen, bijvoorbeeld: naar school brengen of “ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen”. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie, waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

Begeleiding van de pester

Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten. (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen)
Laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste.
Excuses laten aanbieden.
In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
Wij houden ons aan de regel: “Pesten is verboden in en om de school”; straffen als het kind wel pest, daarnaast belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de ‘stop-eerst-nadenken-houding’ of een andere manier van gedrag aanleren.
Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?
Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
Inschakelen hulp: SWV, GGZ, huisarts, zorgteam, zorgnetwerk.

Bijlage II: Ouders van gepeste kinderen

Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.

Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(-s) om het probleem bespreekbaar te maken.

Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.

Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.

Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.

Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Ouders van pesters

Neem het probleem van uw kind serieus.

Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.

Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.

Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.

Besteed extra aandacht aan uw kind.

Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.

Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.

Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

Alle andere ouders

Neem de ouders van het gepeste kind serieus.

Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.

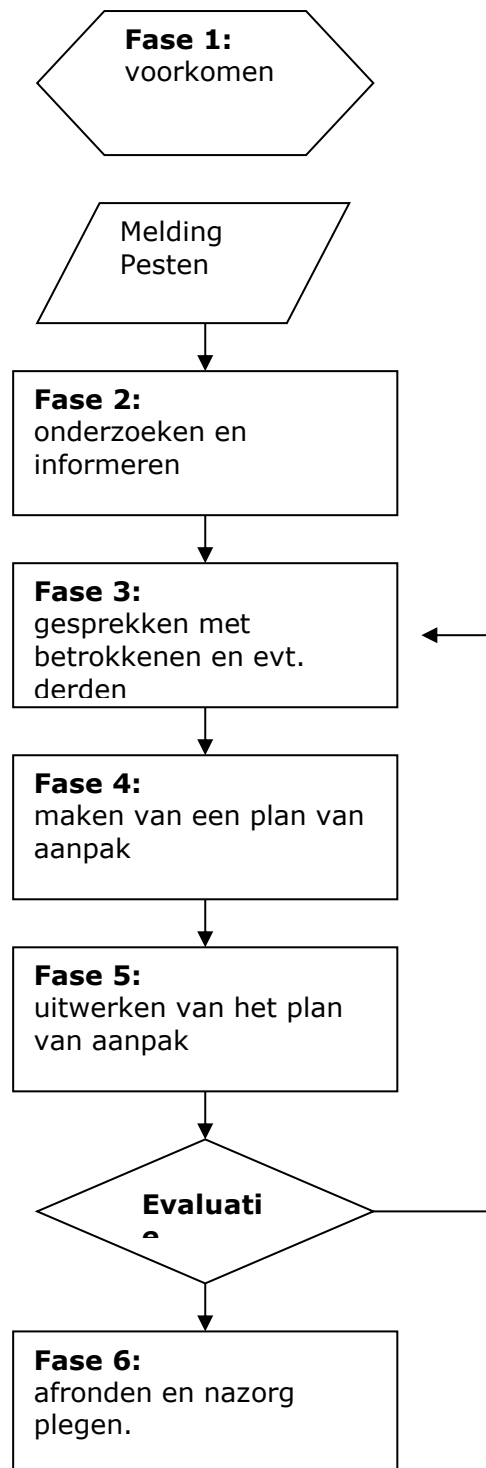
Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.

Geef zelf het goede voorbeeld.

Leer uw kind voor anderen op te komen.

Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Bijlage III: Stroomschema pestprotocol (Klassenboek)

Bijlage IV: Plan van aanpak

Naam gepeste(-n): _____
Naam pester(-s): _____
Melding probleem door: _____
Betrokkenen overleg: _____
Startdatum: _____
Einddatum: _____

Fase 3: gesprekken met betrokkenen en evt. derden
Beschrijf kort wat er in de gesprekken aan de orde is geweest én wie heeft deelgenomen aan de gesprekken.

Zijn alle betrokkenen over deze stap geïnformeerd? JA / NEE
Zijn de gesprekslijnen voldoende gecommuniceerd? JA / NEE

Fase 4: maken van een plan van aanpak
Beschrijf de te volgen werkwijze. Geef alle stappen aan.

Zijn alle betrokkenen over deze stap geïnformeerd? JA / NEE

Fase 5: uitwerken van het plan van aanpak
Wat is er werkelijk aan het probleem gedaan?

Zijn alle betrokkenen over deze stap geïnformeerd? JA / NEE

Evaluatie

Heeft het plan van aanpak voldoende effect gehad JA / NEE

Indien "NEE" is geantwoord, Moet er terug gegaan worden naar Fase 3 én dient er een tweede plan van aanpak opgesteld te worden.

Zijn alle betrokkenen over deze stap geïnformeerd? JA / NEE

Fase 6: afronden en nazorg plegen

Beschrijf kort hoe deze fase gerealiseerd gaat worden.
--

Zijn alle betrokkenen over deze stap geïnformeerd? JA / NEE

Literatuur en verwijzingen

Boekenlijst:

Pesten op school, Dieter en Gita Krowatschek, Schoolbibliotheek: 187a
(ISBN90-76771-73-1)

Pesten op school, Bob van der Meer, Schoolbibliotheek: 187b
(ISBN90-232-3239-9)

Internet:

<http://www.pestweb.nl/aps/pestweb>

<http://www.pesten.net>

Bij het maken van dit pestprotocol zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

Pestprotocol Parcivalschool Arnhem

Pestprotocol De Vrijeschool Almelo

Vereniging tegen het pesten (<http://www.tegenpesten.kicks-ass.org>)

Drs. Bob van der Meer (<http://www.pesten.net>)

Juf Online (http://www.geocities.com/juf_online/klassen.html)